

Symphoricarpos (sneeuwbes) is een heester die veel wordt gebruikt in het openbaar groen. Van nature is het een zeer gemakkelijke plant, die vooral gewaardeerd wordt vanwege de opvallende witte of paarsroze bessen en/of de zeer goede bodembedekking. Er zijn de afgelopen jaren veel nieuwe cultivars op de markt verschenen, onder andere vanuit de snijheesterteelt. Ruim 30 cultivars zijn door Praktijkonderzoek Plant en Omgeving (PPO) getest voor gebruik als tuin- en openbaargroenplant.

Auteur: Marco Hoffman, PPO

Onderzoek en keur van de *Symphoricarpos*

Flinke vernieuwing in sortiment sneeuwbesen

Praktijkonderzoek Plant en Omgeving (PPO) testte dus 30 cultivars voor gebruik als tuin- en openbaargroenplant. Daarnaast voerde de Koninklijke Vereniging van Boskoopse Culturen (KVBC) een sterrenkeuring uit. Niet onvermeld mag blijven dat daarbij ook een nieuwe classificatie van cultivars in groepen gemaakt is. Dat gebeurde op basis van groeiwijze en beskleur.

Het onderzoek

In totaal zijn er 32 verschillende soorten en cultivars verzameld en aangeplant op twee verschillende locaties in Boskoop (veengrond) en in Leersum (zandgrond). Het sortiment bestond uit de nieuwe cultivars, aangevuld met oudere cultivars uit het handelssortiment. Nadrukkelijk zijn dus ook diverse nieuwe snijheestercultivars opgenomen. Deze werden in de proef beoordeeld op kwaliteit als tuin- en openbaargroenplant. Belangrijke criteria waren bijvoorbeeld stevigheid,

bodembedekking, besdracht en gezondheid. De resultaten zeggen dus niets over de kwaliteit als snijheester. De planten zijn beschreven en beoordeeld door PPO en de collectie is diverse malen gekeurd door de keuringscommissie van de KVBC. Het onderzoek werd gefinancierd door het Productschap Tuinbouw.

Taxonomie en verspreiding

Symphoricarpos behoort net als bijvoorbeeld *Lonicera* en *Leycesteria* tot de kamperfoeliefamilie (*Caprifoliaceae*). Het gewas wordt in Nederland, behalve sneeuwbes, ook wel klapbes genoemd. Het is een klein geslacht met ongeveer 15 verschillende (botanische) soorten. Bijna alle soorten komen van nature voor in Noord- en Midden-Amerika. Slechts één soort (*S. sinensis*) komt voor in West-China. De soorten groeien in uiteenlopende klimaten, van de koude delen van Canada en Alaska (bv. *S. albus*), de prairies

in het binnenland van de VS (bv. *S. orbiculatus*), de bergachtige streken van de Rocky Mountains (bv. *S. oreophilus*) tot de droge en subtropische gebieden van Texas en Mexico (*S. microphyllus*). De naam komt uit het Grieks: symporein = gezamenlijk dragend; karpos = vrucht. Dit laatste duidt op de dicht opeengepakte vruchten. Er zijn twee soorthybriden in gebruik, beide ontstaan in cultuur: *S. xchenaultii* en *S. xdoorenbosii*. Vooral deze laatste kent een inconsequent gebruik en een discutabele status (zie verderop in dit artikel).

Standplaats en gebruik

De bij ons bekende soorten van *Symphoricarpos* behoren tot de gemakkelijkste en sterkste heesters van de Nederlandse tuinen en plantsoenen. Ze groeien op uiteenlopende grondsoorten (inclusief de zeer arme), ze zijn behoorlijk droogteresistent en ook luchtverontreiniging wordt getolereerd. Daarbij zijn ze bij uitstek geschikt

als onderbeplanting van bomen, omdat ze naast droogte ook flinke schaduw en drupwater verdragen. Ook qua winterhardheid zijn de bekende soorten uitstekend (USDA-zone 2-4). Door de ondergrondse uitlopers (met name van *S. albus* en *S. xchenaultii*) worden ze ook vaak ingezet voor erosiepreventie, zoals van oevers of hellingen. En natuurlijk als bodembedekkende heesters voor vakbeplanting. Een vak met *Symphoricarpos* groeit snel dicht en staat garant voor jarenlang groen met uitermate weinig onderhoud. Het is niet voor niets een van de populairste openbaar-groenplanten.

Ook voor de biodiversiteit zijn ze erg waardevol. De bloemen vormen een uitstekende nectarbron voor bijen, hommels en zweefvliegen; dit tot laat in het seizoen, wanneer het voedselaanbod schaars wordt. Daarnaast worden de bessen door diverse vogels gegeten, hoewel vaak pas laat in de winter. De bessen zijn voor mensen licht giftig; consumptie kan leiden tot braken en duizeligheid. Kinderen gebruiken de bessen wel als projectiel voor blaaspijpen of laten de bessen stuk 'knallen' met handen of voeten (vandaar de Nederlandse naam klapbes).

Voor de besdracht kunnen de meeste sneeuw-bessen zichzelf bestuiven, maar vaak is bestuiving via kruisbestuiving effectiever (betere besdracht). Verder moeten de struiken regelmatig verjongd worden; dit komt de habitus en de besdracht ten goede. Behalve voor gebruik als openbaar-groen- of tuinheester wordt *Symphoricarpos* ook gebruikt als snijheester. Vooral de laatste jaren zijn hiervoor veel nieuwe selecties op de markt verschenen.

Ziekten en plagen

Symphoricarpos is doorgaans een gezond gewas, zeker als de omstandigheden goed zijn. Vooral de echte bessoorten (met name *S. albus* en *S. xdoorenbosii*) kunnen soms aangetast worden door meeldauw of bladvlekkenziekte, de twee meest voorkomende ziekten in sneeuwbes. Ook grauwe schimmel, loodglans, spint en vruchtrot komen soms voor. De planten hebben vaak weinig te lijden van de aantasting, maar het blad en/of de bessen kunnen hierdoor wel lelijk worden (cosmetische schade); met name voor de snijheesterteelt is dit zeer ongewenst. Bij *S. orbiculatus* en *S. xchenaultii* zijn er eigenlijk vrijwel nooit problemen in de praktijk.

S. xdoorenbosii een verwarrende naam

S.G.A. Doorenbos, directeur van de plantsoenendienst in Den Haag, heeft in 1935 kruisingen uitgevoerd met verschillende *Symphoricarpos*. Zijn doel was om selecties te krijgen met grotere en intensiever roze gekleurde bessen. Daartoe plantte hij *S. albus* var. *laevigatus*, *S. xchenaultii* en *S. orbiculatus* bij elkaar. Belangrijke cultivars die hieruit ontstonden, zijn 'Magic Berry' en 'Erect' (kruising van *S. xchenaultii* met *S. orbiculatus*) en 'White Hedge' en 'Mother of Pearl'. Deze laatste cultivar had de gewenste roze bessen en Doorenbos dacht dat het een kruising was tussen *S. xchenaultii* en *S. albus* var. *laevigatus*. Deze unieke kruising kreeg zelfs een eigen naam: *S. xdoorenbosii*. Ook later ontwikkelde cultivars met roze bessen, vaak afgeleid van 'Mother of Pearl', werden onder de naam *S. xdoorenbosii* geïntroduceerd. Dit is erg verwarrend, omdat planten uit de genoemde soortkruising ook witte bessen kunnen hebben en omdat er grote twijfel is over de vraag of deze soortkruising wel echt bestaat.

De meeste rozebessige cultivars zijn waarschijnlijk gewoon vormen van *S. albus*.

Om aan alle verwarring een einde te maken, is in samenspraak met de keuringscommissie besloten om een praktische indeling te maken in (cultivar) groepen op basis van beskleur en groeiwijze.

Hiervoor zijn drie nieuwe groepen gedefinieerd:

- White Berry Group: Bessen opvallend, wit of bijna wit (incl. groenwit)
- Pink Berry Group: Bessen opvallend (paars)roze of witroze bessen (incl. tweekleurig)
- Groundcover Group: Dichte lage groeiwijze; bessen gewoonlijk klein en minder opvallend, vaak paarsrood

Resultaten keuring

Uit het onderzoek en de keuring blijkt dat een aantal nieuwe cultivars, vooral van de echte bessoorten (White Berry Group en Pink Berry Group), een flinke verbetering is van het oude sortiment. Veel oude cultivars zoals 'Mother of Pearl' en 'Turesson' zijn inmiddels ver overtroffen door nieuwe selecties, die steviger, rijker qua besdracht en/of gezonder zijn. In de proef was er ook een sneeuwbes die nog geen cultivarnaam had, maar wel erg goed was; deze is nieuw benaamd: 'Snow White'. Van de echte bodembedekkers (Groundcover Group) is het nog steeds *S. xchenaultii* 'Hancock' die de hoogste ogen gooit. Wel is er een mooie aanvulling die nog wat lager is: *xchenaultii* 'Darhalo' (HANCOCK LOW) en een geelbladige vorm: *S. xchenaultii* 'Brain de Soleil'.

Sortimentsproef *Symphoricarpos* bij Boot & Co Boomkwekerijen.

S. albus is zeer geschikt als onderbeplanting van bomen

Resultaat van modern veredelingswerk: *S. 'Kolmaswet'* (MAGICAL SWEET).

Resultaat van modern veredelingswerk: *S. 'Kolmgala'* (MAGICAL GALAXY).

S. 'Amethyst'

De beste cultivars per groep

Beoordelingen:

*** = uitstekend

** = zeer goed

* = goed

s = voor speciale doeleinden

Bodembedekkers (Groundcover Group)

s *S. xchenaultii* 'Brain de Soleil' PBR

Zeer karakteristiek vanwege het groengele blad in combinatie met de lage brede groeiwijze. Lijkt in veel opzichten op 'Hancock', maar dan met geel blad. Het blad blijft mooi geel, ook in de zomer. Voor gebruik als robuuste openbaargroenplant, conform 'Hancock' is 'Brain de Soleil' net te kwetsbaar.

*** *S. xchenaultii* 'Darhalo' PBR (HANCOCK LOW)**

Een mooie nieuwe aanwinst. Lijkt in veel opzichten op de bekende 'Hancock', maar dan wat lager. 'Darhalo' (HANCOCK LOW) wordt gewoonlijk niet hoger dan 0,5 m. Ideaal voor vakbeplanting waar een geringe hoogte gewenst is. Voor vakken waar een iets ruimere hoogte (tot

1 m) geen probleem is, raadt de keuringscommissie toch 'Hancock' aan omdat deze sneller groeit en een betere onkruidonderdrukking heeft.

***** *S. xchenaultii* 'Hancock'**

'Hancock' is de perfecte heester voor vakbeplanting in het openbaar groen: laag en breed, gezond, een dichte groei voor onkruidonderdrukking, snel groeiend en laat zich gemakkelijk snoeien/maaien. In dat opzicht is de plant onovertroffen en gooit hij ook in de sortimentskeuring zeer hoge ogen. Voor vakbeplanting is 'Hancock' de beste.

*** *S. xchenaultii* 'Magic Berry'**

Mooie cultivar die opvalt vanwege de kleine opvallende paars- tot donkerrode bessen, de lage brede groeiwijze en het vaak purper getinte blad dat in de herfst echt paarsrood kleurt. Ten opzichte van 'Hancock' heeft 'Magic Berry' het voordeel van de grotere opvallender bessen en het mooier gekleurde blad waardoor de sierwaarde hoger is. De groeikracht en goede sluiting voor vakbeplanting is bij 'Magic Berry' minder goed dan bij 'Hancock'.

Witbessigen (White Berry Group)

**** *S. 'Kolgriep'* (GREENPEARL FANTASY)**

Prachtige zeer goed besdragende cultivar met stevige takken, die vooral opvalt vanwege de groenwitte middelgrote bessen, die al vroeg (augustus) verschijnen. Helaas is de plant iets gevoelig voor meeldauw.

***** *S. 'Kolmgala'* PBR (MAGICAL GALAXY; SNOW BLIZZARD)**

Dit is een prachtige gezonde compacte en rijk besdragende cultivar. Vooral vanwege de compacte groeiwijze met stevige opgaande takken met witte middelgrote bessen is 'Kolmgala' (MAGICAL GALAXY) herkenbaar. Deze nieuwigheid is de beste witbessige cultivar van het sneeuwbes assortiment.

**** *S. 'Snow White'***

Mooie dichtvertakte vrij kleine plant met opgaande tot iets overhangende takken die zeer rijk bezet zijn met kleine witte bessen. Daarnaast zijn ook de vrij late besdracht en het relatief smalle blad karakteristiek voor deze nieuwe cultivar. De cultivar heeft veel potentie als besstruik in grote

S. xchenaultii 'Darhalo' (HANCOCK LOW).

S. 'Kolmaswet' (MAGICAL SWEET).

tuinen en openbaar groen of als vakbeplanting. Eigenlijk een 'Amethyst' met witte bessen. Deze sneeuwbes is op grond van de goede resultaten in de keuring voorzien van een cultivarnaam: 'Snow White'.

* S. 'White Hedge'

Vrij grote struik met overhangende takken die rijk bezet zijn met grote witte bessen die vroeg rijpen. Onderscheidt zich van 'Snow White' en 'White Pearl' door de (veel) grotere bessen, de vroegere beschrijving en de meer overhangende groeiwijze. Genoeg redenen voor de keuringscommissie om 'White Hedge' positief te waarderen. Deze oude cultivar wordt nog steeds veel gebruikt in openbaar groen als besstruik en/of voor vakbeplanting en heeft zijn kwaliteit ruimschoots bewezen.

Rozebessigen (Pink Berry Group)

* S. 'Amethyst' PBR

Mooie dichtvertakte gezonde heester met talrijke middelgrote paarsroze bessen. Vanaf de jaren 90 de populairste roze sneeuwbes voor in het openbaar groen. Zowel qua gezondheid als qua beskleur (meer roze) een duidelijke verbetering van bestaande cultivars met roze bessen zoals 'Mother of Pearl' en 'Hecona'. In de sortimentskeuring werden drie nieuwere cultivars nog hoger gewaardeerd: 'Kolcharm' (CHARMING FANTASY), S. 'Kolmaswet' (MAGICAL SWEET) en 'Sofie'. 'Amethyst' is vooral geschikt voor het middelgroe groen.

** S. 'Kolcharm' PBR (CHARMING FANTASY)

Mooie cultivar met vrij grote paarsroze bessen, die in veel opzichten lijkt op 'Amethyst'. De bessen zijn iets lichter en iets groter en kleuren iets eerder dan die van 'Amethyst'. De bessen blijven lang goed. Bladvlekken en meeldauw zijn niet of nauwelijks aangetroffen op deze plant. Een prachtige plant voor tuin en openbaar groen, die overigens ook als snijheester veel wordt gebruikt.

* S. 'Kolmajo' PBR (MAGICAL JOY)

Mooie vrij stijf opgaande cultivar met middelgrote tweekleurige (wit met roze) bessen. De stevigheid van de takken en vitaliteit zijn prima; helaas is de plant niet helemaal vrij van meeldauw. De cultivar lijkt op 'Kolsweet' (SWEET FANTASY). Deze laatste komt wat later op kleur en de bessen zijn wat minder prominent tweekleurig.

*** S. 'Kolmaswet' PBR (MAGICAL SWEET)

Prachtige compacte heester met zeer rijke besdracht, met kleine paarsroze bessen. Daarbij zijn de takken zeer stevig en is de gezondheid zeer goed. 'Kolmaswet' (MAGICAL SWEET) is hiermee de absolute topper onder de rozebessige cultivars voor gebruik als tuinplant. In openbaar groen niet voor vakbeplanting bruikbaar, wel bijvoorbeeld voor in stadsbakken.

* S. 'Kolsweet' PBR (SWEET FANTASY)

Middelgrote cultivar met (schuin) opgaande takken die rijk bezet zijn met witroze (tweekleurige) middelgrote bessen, die relatief laat rijpen. In eerste instantie ontwikkeld als snijheester. Ook voor

gebruik als tuin- en plantsoenplant is de cultivar positief gewaardeerd, vooral vanwege de bijzondere beskleur. Helaas wel lichte gevoeligheid voor meeldauw.

* S. 'Scarlet Pearl' PBR

Vrij kleine struik met overhangende takken die rijk bezet zijn met middelgrote (donker) paarsroze bessen. 'Scarlet Pearl' heeft samen met 'Marleen' en 'Kolmcan' (MAGICAL CANDY) de donkerste bessen. Van deze cultivars komt 'Scarlet Pearl' voor gebruik als tuin- en openbaargroenplant als beste naar voren.

** S. 'Sofie' PBR

Mooie dichtvertakte middelgrote struik met middelgrote paarsroze bessen die pas laat rijpen. Ten opzichte van 'Amethyst' is het blad wat groter en ronder en zijn vooral de vruchten later rijp. Vooral vanwege de latere vruchtdracht een aanvulling op 'Amethyst'.

Voor meer informatie: zie uitgebreid rapport in Dendroflora 49 (2012)

*Ir. M.H.A. (Marco) Hoffman
Wetenschappelijk onderzoeker sortiment/taxonomie bij Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO, Bomen), Lisse; onderdeel van Wageningen UR*